

8. MADDEDE ÇÖZÜM

Eik. Müh.-Mehmet GÜZEL
mehmet.guzel@emo.org.tr

Enerji sektörünü, özelleştirme sonrası merkezi planlama ve yönetimden yoksun bırakacak yasal düzenlemelerin başlıcası olan Elektrik Piyasası Kanunu 03.03.2001 tarih ve 24335 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. 19.11.2001 tarihinde görevine başlayan EPDK, giderek artan biçimde kamunun tasfiyesine yönelik uygulamaları belirleyen yönetmelikleri yürürlüğe koyarak sektörün bugünkü parçalı yapısında bir çok yanlış uygulamanın yanı sıra mevcut yasa ve yönetmeliklerin yorumlanmasında da farklılıklar yaşanmasına yol açtı. EPDK'nın bu sınırsız piyasacı anlayışına ve bunun kaynağı 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'na karşı Elektrik Mühendisleri Odası tarafından yürütülen hukuksal mücadele sürdürülmektedir. Ancak sektördeki parçalanmışlık bu kurum eliyle ve iktidarların siyasi desteğiyle hızla genişlemekte ve derinleşmektedir.

4628 sayılı kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmeliklerden biri de "dağıtım sistemine bağlanmak isteyen ve bağlı olan tüketiciler ile bu tüketicilere bağlantı anlaşması, perakende satış sözleşmesi veya ikili anlaşma kapsamında hizmet veren taraflara uygulanacak standart, usul ve esasların belirlenmesi" amacıyla yayınlanan Elektrik Piyasası Müşteri Hizmetleri Yönetmeliği'dir. Bazı geçici maddelere ilişkin yürürlük tarihi ile muafiyetler belirten yönetmelik 01.03.2003 tarihinde yürürlüğe girdiğinde "bir başka müşterinin mülkiyetindeki tesisten faydalanma" başlığı ile özetlenen 8. madde de daha önceki uygulamalardan farklı olmayan biçimde tarif edilmiştir. **"Dağıtım lisansı sahibi tüzel kişi, mevcut müşterinin bağlantı anlaşması hükümleri çerçevesinde, söz konusu müşterinin mülkiyetindeki branşman hattı ve müştemilatından yeni bağlantı taleplerini karşılayabilir"** hesaplanacak hat katılım payının ödenmesi ve belgelendirmelerin yerine getirilmesi

sonrası **"yeni müşterinin dağıtım sistemine bağlantısı yapılır"** demektir.

Daha sonra yapılan, **"dağıtım lisansı sahibi tüzel kişi, herhangi bir müşterinin mülkiyetindeki branşman hattı ve müştemilatından ancak müşterinin yeni bağlantı taleplerini bağlantı anlaşması hükümleri çerçevesinde ve müşterinin ortak kullanımında olan dağıtım tesislerini devralmak suretiyle yeni bağlantı taleplerini karşılayabilir"** şeklindeki değişiklik 30.12.2005 tarihli ve 26039 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak 01.01.2006 tarihinde yürürlüğe girdi.

Bu değişiklik sonrası bir çok dağıtım lisansı sahibi dağıtım şirketleri müşteri kullanımındaki veya müşterilerin ortak kullanımındaki dağıtım tesislerinden enerji taleplerine;

- a) Yeni enerji talepleri karşılanamaz,
 - b) Konu bizi ilgilendirmiyor, sorunu TEDAŞ Genel Müdürlüğü çözecek,
 - c) EPDK'ya başvurun, yönetmelik değişsin,
 - d) Eski uygulamaya deva ederim, kimseyi enerjisi bırakmam,
- şeklinde değişik yorum ve uygulamalar içinde olmuş, genellikle yazılı olmayan cevaplarda yönetmelik değişikliğinin uygulanamaz olduğu gündeme getirilerek çözümün EPDK'nda olduğu konusunda ısrarcı olmuşlardır.

"Müşteri odaklı" bu döngüde EPDK müşterek tesislerini yasada tarif edilen dağıtım tesisleri içinde değerlendirmekte ve bunların işletme veya mülkiyetlerinin dağıtım şirketlerinde olması gerektiğini söylemekteyken TEDAŞ şirketleri (ne söyledikleri pek belli olmamakla birlikte) devir konusunda zorluklar ve yetersizlikler neden gösterilerek devir işlemini kabul etmemektedirler.

Yine de Türkiye ölçeğinde uygulamalardaki farklılıkların tespitine yönelik olarak Şubemiz, dağıtım lisansı sahibi tüzel kişiliklerin uygulamalarının

saptanacağı aşağıdaki anketi;

"01.01.2007 tarihinden bu yana "Dağıtım lisansı sahibi tüzel kişi, herhangi bir müşterinin mülkiyetindeki branşman hattı ve müştemilatından ancak müşterinin bağlantı anlaşması hükümleri çerçevesinde ve müşterinin ortak kullanımında olan dağıtım tesislerini devralmak suretiyle bağlantı talepleri karşılanabilir" hükmü,

- a)Yeni bağlantı anlaşması yapılmıyor,
- b)Müşteri hatları devir alınarak anlaşma yapılıyor
- c)Yönetmelik uygulanmıyor, katılım payı hesaplanarak bağlantı anlaşması yapılıyor
- d)Başka biçimde yapılıyor (açıklamalı)" şeklinde düzenleyerek göndermiş ve gelen sonuçlar üzerinden daha sağlıklı bir çalışma yapılmasını öngörmüştür.

Süreç böylece sıkışırken SMM üyelerimiz ve enerji talep edenlerin şikayetlerini EPDK'na taşıyan Elektrik Mühendisleri Odası'na hitaben 27.06.2006 tarih ve 18154 sayılı yazıda **"tüketici mağduriyetinin önlenmesi ve enerji taleplerinin en kısa sürede karşılanması amacıyla"** 31.12.2006 tarihine kadar hat katılım payı ile ortak tesislerden faydalanmanın kabul edildiğini bildirilmiştir. Ancak bu geçici çözüm TEDAŞ şirketleri tarafından kalıcı bir çözüme yönelik bir süre olarak değerlendirilmediği ve çözüme yönelik arayışlar bu sürenin bitiminin ertelendiği için 01.01.2007 tarihinden sonra bir yıl önceki noktaya gelinmiştir. Konu, Şubemiz tarafından 29-30 Mart 2007'de düzenlenen Ege Bölgesi Enerji Sorunları Forumu'nda da gündeme getirilmiş, katılımcı EPDK temsilcisinin ifadesinde ve yinelenen talepler nedeniyle yeniden EPDK'na başvuran Odamızın verilen 09.04.2007 tarih ve 9409 sayılı yanıtta **"TEDAŞ tarafından EPDK Müşteri Hizmetleri Yönetmeliği'nin 8. Maddesinin uygulamasında yaşanan problemlerin devam ettiği ifade**

edilerek geçici 6. maddedeki sürenin bitimine bir hafta kala yeni bir düzenleme yapılması talebi ile Kurumumuza başvurulmuş ve 27.12.2006 tarihli ve 1039 sayılı Kurul Kararı ile sürenin bir yıl uzatılması kabul edilerek, düzenleme yayınlanmak üzere Başbakanlığa gönderilmiş, ancak bu yönetmelik değişikliğinin işleme konulmadığı 26.03.2007 tarihli ve 405 sayılı Başbakanlık yazısıyla bildirilmiştir” denilmiştir.

TEDAŞ elektrik dağıtım şirketleri genel olarak bu maddeyi uygulanmaz bulup tanımlanan devralma işlemleri ile somut bir çalışma içinde olmadılar. Özelleştirme ile birlikte yoğunlaşmakla beraber TEDAŞ birçok yatırımı 3. şahısların elektrik talepleri içinde çözmeye çalıştı. Bu bazen trafo merkezlerinin büyük tutulması, bazen iletken kesitlerinin bazen de YG/AG devre ve çıkışlarının sayısının artırılması ile yapıldı. Bunlardan bazıları işletme bakım karşılığı enerjilendiği anda herhangi bir devir işlemine tabi tutulmaksızın devralındı. Çoğu da 3. şahıs işletmelerinde kaldı. Birçok enerji nakil hattı, içinde devir koşulu olmayan ancak mevcut elektrik şebekesinin ve gelecek yeni enerji taleplerinin çözümüne yönelik olarak yaptırıldı. Özellikle imarlı alan içindeki taleplerde eğer yeraltı kablo şebekesi oluşmamışsa ENH'ları müşterek ve AG iletkenleri tertibi (YG zaten tanımlanıyor) belirtilerek yaptırıldı. Bazılarına herhangi bir AG şebekesi olmamasına karşın iletken çektilirdi. Ancak zaman ilerleyip hatlardaki abone ve branşman sayısı artıkça ortak işletme sorunları nedeni ile ender olarak toplanıp başvuru yapanlara ise uzun bir devir yolu gösterildi. O zaman TEDAŞ ve bağlı ortakları, bugün TEDAŞ Elektrik Dağıtım şirketleri hep aynı yolu izledi. Böylece hem yatırımın mali boyutundan hem de planlamanın ve ihalelerin teknik detaylarının dışında kaldılar. Tesisin tamamlanması sonrası bu tesislerden yeni enerji taleplere karşılık veriliyor, sayaç okuma dışında bir işletme külfetine katlanılmıyordu. Ancak zaman içinde giderek büyüyen bu tesisleri işletmek ve bakımını yapmak ortak kullanıcılar için sorun haline aldı. Bu konuda EMO'nun işletme sorumluluğu hizmetlerinin

yaygınlaşması ve kurumsallaşması için yaptığı düzenlemelere destek verilmezken, bazı genelge ve yazılarla yalnızca EMO karşılığı üzerinden bu teknik ve zorunlu hizmet engellenmesi gelenek oldu. İstenmeyen işletme sorumluluğu sözleşmeleri nedeniyle ortak hatların işletmesi enerjide en az kesintiye ve en az gecikmeye katlanabilen abonelerin üzerinde kaldı.

Yılların alışkanlıkları çerçevesinde bir değişiklik getirmeyen bu uygulamaya dağıtım lisansı sahibi tüzel kişiler, kendisine ait olmayan işletme ve bakımından sorumlu olmadığı ama üzerinden elektrik sattığı, kesinti ve arızalarına müdahale etmediği kendi dışındaki bu dağıtım sistemlerinin büyümesine sessiz kalmıştır. 2005 yılı sonu toplam TEDAŞ OG havai hatları 276729 km iken, 3. şahıslara ait OG havai hat toplamı 47582 km'dir. Yine TEDAŞ 'a ait OG direği sayısı 2996437 iken, 3. şahıslara ait OG direk sayısı 473609 'dur. Bu oranlar OG havai hatları için %17, OG direk sayısı için de %16 gibi oranlara gelmektedir ki dağıtım sistemi içinde önemli bir bölümü içerdiği kesindir.

EPDK, 4628 Sayılı Kanunu'nun amaç kapsam ve tanımlar başlığındaki Madde 1.deki **“Dağıtım Sistemi : Bir dağıtım şirketinin belirlenmiş bölgesinde işlettiği ve/veya sahip olduğu elektrik dağıtım tesisleri ve şebekesi”** tanımlamasının özellikle kamu kaynaklarının kısıtlanması sonrası yatırım ve personel sayısındaki yetersizliğe karşı bulunan “çözüm” ile 3. şahıslara yaptırılan tesis ve şebekenin önemli ölçüde artması ve dağıtım sisteminin büyük bir parçası ve dağıtım sistemi içinde başka dağıtım sistemleri olduğunu biraz geç de olsa farkedilmesi sonrası yaptığı değişiklik, Müşteri Hizmetleri Yönetmeliğinin ilk halinde yer almalı ancak geçiş ve uygulanabilir çözümler bulunması konusunda dağıtım lisansı sahibi tüzel kişiliklere gerekli çalışmaları yapmak üzere yeterli bir süre öngörülmemeliydi. Ancak yapılan bu uzatmaların dağıtım şirketleri tarafından çözüme yönelik kullanılmadığı, ayrıca ikinci uzatmanın Başbakanlık tarafından reddedilmesinde değişikliğin iptalini sağlamak isteyen TEDAŞ görüşünün etkili olduğu düşünülmelidir.

TEDAŞ şirketleri hem daha önce, hem

de uzatmanın bittiği 01.01.2007'den sonra bağlantı taleplerini karşılamayarak veya uzatarak ve yürürlükteki yönetmeliklerin tariflediği biçimde dağıtım sistemine bağlantı taleplerinin karşılanması konusunda **“eşit taraflar arasında ayırım gözetilmeksizin karşılanması”** konusunda görevlerini yerine getirmemişlerdir. Dağıtım bölgelerinde görevli TEDAŞ şirketleri hem dağıtım hem de perakende satış lisansına sahip tüzel kişiliklerdir. Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliğinin 38. maddesinde beş madde halinde açıklanan (şebekenin teknik özelliklerinin yetersiz olması, şebeke değerlerinin olumsuz etkilenmesi, enerji kalitesini ilgili standartların dışına çıkartması, vs.) nedenler dışında dağıtım sistemine bağlantı hakkında olumsuz görüş verilemez. Bu çözümsüzlük kanununun 11. maddesinde, dağıtım ve perakende satış lisansına sahip tüzel kişilikleri (GEDAŞ A.Ş. 01.09.2006'dan itibaren 30 yıl için lisans sahibi) bağlayan ve bu kapsamda tahsil edilecek idari para cezasınının genel hükümlere göre ve sorumluluğu oranında personele rücu edileceği tariflenmiştir.

Bildiğimiz kadarıyla yapılan bağlantı taleplerinde yukarıdaki olumsuzları içeren başvurular olmadığı bu nedenle uymakta zorunlu bulunduğu yönetmelikleri yerine getirmede bir muafiyeti olmadığı kabul edilmelidir. Öncelikle yapılacak; taleplerdeki hatların durumuna bakılarak istimal gereği bulunmayanların işletme bakım karşılığı devralınmalı, sorun olanlarda tespit çalışmalarına başlatılmalı, tadilatla çözülecek olanlarda değişikliklerin talep sahibinden yapılması istenmeli, ancak bu isteklerin hepsinde makul ve yeterli teknik zorunluluklar içinde kalınmalı, 3. şahıslar şebeke müteahhidi olarak görülmemelidir.

Enerji sektöründeki yanlış yapılanmalar 4628 Sayılı Kanun ve ona dayanılarak çıkarılan yönetmelikler yasal geçerliliğini hukuksal bir iptal oluncaya kadar sürdürmektedir. **Bilinmelidir ki EPDK'un sınırsız piyasacı, TEDAŞ'ın da siyasallaşmış “kamu” anlayışları arasında kalan özerk, merkezi planlanan ve yönetilen, kamu yararını gözetken başka bir yapılanma ve çözüm mevcuttur.**